

Izvirni znanstveni članek/Original article

ANALIZA PRAKSE IZOBRAŽEVANJA V ŠOLAH ZA BODOČE STARŠE

ANALYSIS OF PARENTING EDUCATION AT SCHOOL FOR FUTURE PARENTS

Anita Jug Došler, Metka Skubic

Ključne besede: izobraževalni program, starševstvo, porod, babica

IZVLEČEK

Uvod: V članku predstavljamo rezultate končne evalvacije modela izobraževanja z vidika žensk oz. parov, ki je temeljil na individualiziranem pristopu ter kontinuirani babiški obravnavi od priprave na starševstvo, med nosečnostjo, porodom in v obdobju po porodu. V raziskavi smo preučevali kakšne so prednosti tovrstnega izobraževanja za bodoče starše, kakšna je po njihovi oceni uporabna vrednost pridobljenih znanj za njihov osebnostni razvoj ter kako udeleženci ocenjujejo ustreznost uporabljenih metod oz. sam način pedagoško-andragoškega dela v času izobraževanja.

Metode: Empirična raziskava je potekala v letu 2010/11 in je bila zasnovana kot pilotna študija ($n = 17$). Uporabljena je bila deskriptivna in kavzalno-neeksperimentalna metoda empiričnega raziskovanja. Podatki so bili zbrani na osnovi evalvacijskega vprašalnika, ki smo ga v ta namen razvili in predhodno preizkusili.

Rezultati: Udeleženci so ocenili ($\bar{X} = 4,03$), da bodo lahko uporabili zelo veliko pridobljenega znanja. Metode dela oz. sam način dela v sklopu izobraževanja je bil ocenjen kot zelo ustrezen ($\bar{X} = 4,86$). Ob tem je največ udeležencev ($n = 13$) izpostavilo vrednost individualiziranega pristopa in obravnav, ki so jih izvajalci izobraževanja izvajali v obliki svetovanj. Tudi vsebine izobraževanja z vidika pomembnosti za njihov osebnostni razvoj so udeleženci izobraževanja ocenili kot zelo pomembne ($\bar{X} = 4,42$).

Diskusija in zaključek: Glede na rezultate, da so udeleženci izobraževanja izpostavili vrednost stalnega spremljanja vsake porodnice posebej s strani babice skozi različna obdobja nosečnosti, sklepamo, da bi bilo smotno razmisliti o smeri oblikovanja in snovanja novega enotnega in izpopolnjenega programa izobraževanja za bodoče starše, ki bi v vsebinskem in didaktičnem smislu upošteval potrebe in želje bodočih staršev. Potrebujemo program, ki bo slonel na aktivnih metodah izobraževanja odraslih ter temeljil na kontinuirani babiški obravnavi, ki bi se lahko podaljševala tudi v obdobje po porodu.

Key words: educational programme, parenthood, childbirth, midwife

ABSTRACT

Introduction: The article presents the results of the final evaluation of the empirically-proven model of the antenatal and parentcraft education which was provided by the 'School for future parents' as part of childbirth and parenthood preparation. The model was founded on individualised approach and continuous midwifery prenatal care - including preparation for pregnancy and parenthood, birth attendance, and postpartum care. The study aims to investigate the benefits and advantages of this type of education for prospective parents and to assess the application value of new knowledge in parents' personal development and the adequacy of teaching methods.

Methods: An empirical pilot study ($n = 17$) was conducted in the years 2010/11. A descriptive and non-experimental causal research method was applied. The data were collected through an evaluation questionnaire which was designed for the purposes of the study.

asist. Anita Jug Došler, univ. dipl. ped.

Kontaktne e-naslov/Correspondence e-mail: anita.jug@zf.uni-lj.si

asist. Metka Skubic, dipl. bab., univ. dipl. ped.

E-naslov/E-mail: metka.skubic@zf.uni-lj.si

Obe/Both: Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta, Oddelek za babištvo, Zdravstvena pot 5, 1000 Ljubljana

Prispelo/Received: 26. 2. 2012 Sprejeto/Accepted: 11. 10. 2012

Results: The established application value of the new knowledge was high ($\bar{x} = 4.03$), and the teaching methods and strategies were assessed as highly relevant and adequate ($\bar{x} = 4.86$). A great majority of participants ($n=13$) highlighted the value of counseling approaches tailored to the prospective parents' individual needs. A high average score ($\bar{x} = 4.42$) was obtained also as regards the importance and relevance of the educational programme content for the participants' further personal growth and development.

Discussion and conclusion: The research findings and the participants' appreciation of continuous midwifery care throughout different periods of pregnancy urge the development of a new, unified and improved parenting educational programme. The latter should be based on interactive educational methods and satisfy the mothers' needs and preferences for continuous midwifery care, extending to the postnatal period, if so desired.

Uvod

Priprava na porod in starševstvo je integralni del predporodne babiške obravnave nosečnice in njene družine. Bodoče starše naj bi opremila z najnovejšimi objektivnimi informacijami, ki so staršem v pomoč pri odločitvah v času med nosečnostjo, porodom in v poporodnem obdobju. Tako je zelo pomembno, da so zdravstveni strokovnjaki, ki vodijo priprave na porod in starševstvo, ustrezno strokovno podkovani, za kar je potrebno kontinuirano izobraževanje. Poleg strokovnosti morajo poznati tudi osnovne zakonitosti in posebnosti izobraževanja odraslih, da »šola« ne postane šola, temveč konstruktivno partnersko sodelovanje vseh vpletenih (Nolan, 1997). Na drugi strani študije (Schott, 2003; Schott, Priest, 2002; Nolan, 1997) opozarjajo tudi na to, da je med nosečnicami pomembno več tistih, ki si želijo, da bi imele možnost soodločanja pri njihovi obravnavi med porodom. Poleg tega številne študije po svetu potrjujejo razkorak med željami in pričakovanji ter zadovoljstvom parov s pripravami na porod in starševstvo (Murphy, Tighe, 2010; Schott, 2003; O'Meara, 1993). Tako se v svetu vse bolj uveljavljajo modeli, ki temeljijo na individualiziranem pristopu ob upoštevanju kontinuitete v obravnavi ženske oz. para v obdobju na prehodu v starševstvo (Schott, Priest, 2002). Na tej osnovi v nadaljevanju prispevka predstavljamo empirično preverjen model tovrstnega izobraževanja za bodoče starše, ki je bil izpeljan v sklopu Šole za bodoče starše kot del priprave na porod in starševstvo.

Teoretična izhodišča

Učenje in izobraževanje sta danes ključna dejavnika za osebni razvoj posameznika in za uspešen razvoj družbe. V literaturi se pojavljajo različne opredelitve teh pojmov. Šola za bodoče starše je oblika neformalnega izobraževanja odraslih, kjer se na neki način prepletajo učenje, izobraževanje in usposabljanje za nove vloge in izzive, ki jih prinaša prehod v starševstvo.

Izobraževanje je sestavljeno iz pripravljenih strukturiranih in organiziranih položajev, v katerih se posameznik uči in sprejema informacije (Jelenc, 1996). Jereb (1998) piše, da je izobraževanje dolgotrajen

in načrten proces razvijanja posameznikovih znanj, sposobnosti in navad, ki mu omogočajo vključitev v družbeno življenje in delo ter oblikujejo njegov pogled na svet. Izobraževanje odraslih pomeni vse dejavnosti, v katerih le-ti sodelujejo z namenom, da bi si pridobili znanje, spretnosti, oblikovali stališča, vrednote (Ličen, 2006). Izobraževanje odraslih se pogosto prepleta s procesi usposabljanja, za katerega bi lahko dejali, da je sistematična priprava na delo, aktivnost ali na neko socialno vlogo. Poleg določenega teoretičnega znanja, torej izobraževanja na ustreznem nivoju, zahteva tudi razvoj posameznikovih osebnostnih lastnosti, npr. posameznikove želje, motivacijo in izkušnje, ki so potrebne, da bo lahko uspešno opravljal svojo specifično dejavnost (Muršak, 1991). Pojem usposabljanje je ena od najpogosteje uporabljenih pedagoško-andragoških kategorij, ki vključuje vse možne oblike izobraževanja, šolske in zunajšolske, formalne in neformalne, priložnostne in namenske, s katerimi si posamezniki razvijajo sposobnosti, pridobivajo spretnosti in navade (Ličen, 2006). Opredelitve usposabljanja (angl. training) se v sodobni strokovni literaturi (Rotondi, Pedroni, Pievatolo, 2005) povezujejo s tistimi procesi, ki posameznika pripravljajo za določen in predvidljiv nabor zmožnosti oz. kompetenc, vendar le-te v današnjem svetu vnaprej niso natančno predvidljive in tudi ne določljive. Ravno to je razlog, da se za potrebe priprav na porod in starševstvo pogosteje uporablja izraz izobraževanje oz. edukacija.

Za izobraževanje staršev, ki je del družinske andragogike, se pojavljajo različni termini: izobraževanje za starševstvo, družinsko izobraževanje, svetovalno delo za starše, izobraževanje za družinsko življenje, delo s starši. K naštetemu bi lahko dodali tudi poimenovanje izobraževanje za bodoče starše, ki na svojstven način vsebuje in združuje prav vsa naštetá področja in še več. V njem lahko najdemo elemente zdravstvenovzgojnega dela s starši, interaktivnega učenja v smislu razpravljanja o vprašanih, povezanih z otrokom in njegovim prihodom ter bodočo starševsko vlogo, ki je umeščena v povsem drugačen kontekst partnerstva in družine. Ličen (1999) ugotavlja, da starši začnejo znanje načrtno iskati šele takrat, ko naletijo na problem, ki ga sami ne znajo rešiti. Za

izobraževanje in informiranje uporabljajo razne revije in knjige, še pogosteje pa se zatekajo po odgovore k prijateljem, znancem in na spletne forume. Večinoma se znanje za »starševanje« oblikuje priložnostno. Jarvis (2004) meni, da je vsakršno učenje povezano z izkušnjami, in poudarja, da pri učenju ne gre le za spreminjanje dejavnosti, temveč da učenje pomeni tudi spreminjanje posameznika. Izobraževanje staršev tako vključuje dve komponenti: spreminjanje znanja, vedenja in spreminjanje posameznika.

Pravna osnova za delovanje šol za bodoče starše v Sloveniji je Navodilo za izvajanje preventivnega zdravstvenega varstva na primarni ravni (Uradni list RS, št. 19/98, 47/98, 26/00, 67/01, 33/02, 37/03, 117/04, 31/05, 83/07, 22/09), ki določa tudi predporodno zdravstveno vzgojo – šolo za bodoče starše. Predpis določa vsebine, izvajalce in smernice za delo, po katerih naj bi šole za bodoče starše delovale. Določila so dokaj natančna glede vsebin programa, vendar Skubic (2007) ugotavlja pomanjkljivosti glede vsebin, ki obravnavajo odnos med partnerjema, vlogo očeta, odnos v prehodu iz diade v triado in pomen navezovanja stika po porodu. Očitno je, da je predpis, ki ga je izdal minister za zdravje, usmerjen predvsem v zdravstvene vidike oziroma vidike fiziologije poroda. Skubic (2007) dodaja, da bi bilo predpisane toge okvire priporočljivo razširiti in predlagati bolj fleksibilne možnosti glede vsebin, ki bi jih lahko načrtovalci in izvajalci programov izbirali glede na potrebe udeležencev.

Pri izbiri metode dela z odraslimi je pomembno, da v pripravi na izobraževanje sodelujejo tako izvajalci kot tudi načrtovalci programa. Vzgojno-izobraževalna praksa zahteva uporabo tistih metod izobraževanja, ki odraslemu človeku omogočajo, da pridejo do izraza njegove izkušnje, znanje, mišljenje, aktivnost. V šoli za bodoče starše je to zelo pomembno, saj je njen namen bodočim staršem približati nova znanja za novo pot, tako da bodo v obdobju, ki prihaja z rojstvom otroka, znanja iz teorije znali prenašati v prakso. Skubic (2007) ugotavlja, da je še vedno najpogosteje uporabljena metoda v programih priprave na porod predavanje, kjer se znanje ene osebe, to je predavatelja, na druge osebe, to so poslušalci, prenaša v tradicionalni frontalni obliki. Poudarek je na pojasnjevanju teoretskih konceptov, podajanju sistematično urejenih podatkov in manj na razvijanju komunikacije. Pri izobraževanju odraslih uporabljamo metodo predavanja v povezavi z drugimi metodami.

Druga najpogostejša metoda v vzgojno-izobraževalnih programih priprave na porod je demonstracija (Schott, Priest, 2002). Bistvo demonstracije je v prikazovanju predmetov, pojavov, odnosov med ljudmi, da bi se udeleženci z njimi kar najbolje soočili in z neposrednim opazovanjem prišli do popolnejših predstav, pojmov, zaključkov, generalizacije. Metoda je zasnovana na kompleksni

percepciji in nazornosti, ki omogoča popolnejše in trajnejše znanje. Poskrbeti je treba, da se udeleženci aktivno vključijo v opazovanje predmeta, giba ali opravila, ki se demonstrira. V šolah za bodoče starše se metoda demonstracije uporablja predvsem, da se bodočim staršem pokaže in se jih nauči rokovanja z novorojenčkom in dojenčkom, previjanja, kopanja in oblačenja. Priporočljivo bi bilo, da bi metodo demonstracije uporabljali tudi za prikaz porodnih položajev, priporočljivih položajev spanja in položajev pri predihavanju popadkov.

V pripravah na porod in starševstvo bi bilo poleg demonstracije in metode igranja vlog primerno uporabljati tudi metodo primera, ki je učinkovita zato, ker sledi dialektičnemu mišljenju odraslih, saj imajo različni dogodki in zapleti vedno različne možne rešitve. Metoda primera je navadno didaktično urejena oblika resničnega dogodka, kjer je primer izbran tako, da je blizu življenjskim situacijam udeležencev, in sicer zato, da lahko svoje znanje in izkušnje uporabljajo za analizo. Povežemo jo lahko z metodo simulacije, pri slednji problema ne analiziramo le na verbalni ravni, ampak ga tudi doživljamo (Ličen, 2006). V izobraževalnih programih priprave na porod in starševstvo se kot oblika izobraževanja uporablja tudi konzultacija. Le-ta je lahko individualna ali skupinska, ko zanjo zaprosi cela skupina in se njeni člani dopolnjujejo in podpirajo pri spraševanju (Jarvis, 2004). Konzultacija se pogosto dopolnjuje z oblikami svetovanja. Oblike dela, ki se uporabljajo v tovrstnih programih, so odvisne od števila udeležencev in njihovih značilnosti, povezanih z učno vsebino. Zelo pogoste med njimi so še tečaj, delavnica in inštrukcije.

V nadaljevanju prispevka prikazujemo rezultate končne evalvacije modela izobraževanja, ki se je izvajal kot del priprave na porod in starševstvo, z vidika žensk oz. parov po koncu izobraževanja. Opravljena raziskava je pilotna študija.

Namen

Namen raziskave je na osnovi evalvacije modela izobraževanja raziskati in analizirati ocene in stališča udeležencev do tečaja predporodne priprave, ki se je odvijal v sklopu Šole za bodoče starše v letu 2010/11. Pri tem so nas zanimala naslednja raziskovalna vprašanja: (1) Kakšna je splošna ocena izobraževanja s strani udeležencev?; (2) V kolikšni meri udeleženci ocenjujejo, da bodo lahko pridobljena znanja uporabili?; (3) Kako udeleženci ocenjujejo vsebine izobraževanja z vidika pomembnosti za njihov osebni razvoj?; (4) Kako udeleženci ocenjujejo ustreznost uporabljenih metod oz. sam način dela v času izobraževanja?; (5) Katere so po oceni udeležencev prednosti tovrstnega izobraževanja za bodoče starše?

Metode

Uporabljena je bila deskriptivna in kavzalno-neeksperimentalna metoda empiričnega raziskovanja s pregledom tuje strokovne in znanstvene literature. Z deskriptivno metodo opisujemo, spoznavamo raziskovalni problem na ravni vprašanj »Kakšno je stanje?, Kaj se dogaja?«, ne da bi ga vzročno pojasnjevali, pri kavzalni metodi pa iščemo vzročno-posledične zveze, pojave poskušamo pojasniti. Iščemo odgovore na vprašanje »Zakaj je stanje takšno, kot je?«. Kavzalna metoda lahko poteka tako po eksperimentalni kot po neeksperimentalni poti. Ker v našem primeru ni eksperimenta, je naša raziskovalna metoda kavzalno-neeksperimentalna.

Evalvacija modela izobraževanja je potekala ob koncu izobraževanja v okviru dveh tematskih srečanj v časovnem razponu štirinajstih dni. Sam model izobraževanja predporodne priprave na porod in starševstvo pa je potekal na željo in ustrezno potrebam žensk oz. parov tudi do devet mesecev.

Vsebinska in metodološka zasnova modela izobraževanja

Model izobraževanja, ki ga predstavljamo v nadaljevanju, se je izvajal v sklopu Šole za bodoče starše kot del priprave na porod in starševstvo. Najprej bi želeli opozoriti na to, da ne trdimo, da je dober le tovrsten model izobraževanja, vendar zanj predpostavljamo, da je ob kakovostni izvedbi lahko izjemno učinkovit. Podrobneje ga lahko opredelimo z naslednjimi značilnostmi:

- Izbrani model temelji na individualiziranem pristopu ter kontinuirani obravnavi od priprave na starševstvo, med nosečnostjo, porodom in v obdobju po porodu. Kontinuirani stik je bistven za zaupljiv odnos med babico in žensko (Lundgren, Berg, 2007), saj ženski omogoča, da izrazi svoja pričakovanja in strahove v povezavi z nosečnostjo, porodom, poporodnim obdobjem in prevzemanjem starševske vloge (Thorpe, Anderson, 2006). Bistvena razlika kontinuirane babiške obravnave v primerjavi z običajno je, da žensko iz pasivnega objekta spreminja v aktivno udeleženko v procesu obravnave (Hodnett et al., 2007; Lundgren, Berg, 2007; Hunter, 2002; Gale, Forthergill-Bourbonnais, Chamberlain, 2001; Williamson, Thomson, 1996; Bluff, Holloway, 1994).
- Šola za bodoče starše je potekala glede na višino nosečnosti v sklopih, ki so tematsko prilagojeni zgodnji in pozni nosečnosti. Program je bil sestavljen iz tematskih predavanj, ki obravnavajo vsebine: nosečnost (spočetje, razvoj ploda, zdrav način življenja v času nosečnosti, tveganja

v nosečnosti); porod (priprava na odhod v porodnišnico, potrebščine in dokumenti, ki jih je potrebno vzeti s seboj v porodnišnico, znaki začetka poroda, potek poroda, faze poroda, dihalne vaje, sprostitev, porodna bolečina, sodelovanje očeta pri porodu); psihološka priprava (prihod novega družinskega člana); nega novorojenčka (nega, kopanje, umivanje, oblačenje, oprema za dojenčka, preprečevanje poškodb v zgodnjem otrokovem obdobju); prehrana in dojenje (tehnike dojenja, dodatki v prehrani, adaptirana prehrana); zobozdravstvena vzgoja (zdravje zob v času nosečnosti in po porodu, razvoj zob pri otroku); prikaz rednih telesnih vaj; raba kontracepcije po porodu (pomen načrtovanja nosečnosti v obdobju po porodu, metode kontracepcije, ki so primerne za rabo v poporodnem obdobju); osnove pravnega in socialnega varstva v času nosečnosti in v poporodnem obdobju (pravice in obveznosti, lokalne in državne institucije za svetovanje ter pomoč). V sklopu izobraževanja so bile poleg naštetega obravnavane še tematike, kot so: (1) zdrav način življenja in nosečnost, (2) socialno-psihološka in fizična priprava na porod in bivanje v porodnišnici, (3) poporodno obdobje in starševstvo, (4) poporodne (duševne) stiske, (5) vzpostavljanje novih odnosov v družini po prihodu novorojenčka (v ožji in širši družini), (6) navezovanje stika z otrokom.

- Redne individualne obravnave v obliki svetovanj so si v sklopu izobraževanja glede na željo in potrebo mamic oz. parov sledile tudi v obdobju prvih šest mesecev po porodu.
- Metode dela, ki smo jih uporabili, so bile: predavanje z diskusijo, demonstracija z refleksijo, igra vlog in simulacija, delavnica z refleksijo, metoda primera, vodeni pogovor in konzultacija. Pri samih metodah dela smo upoštevali pretekle izkušnje in znanja udeležencev, tj. žensk oz. parov.
- Srečanja in obravnave smo sproti evalvirali tako izvajalci kot udeleženci. Sprotno in zaključno evalvacijo smo izvajali s samoocenjevanji, opazovanji, pogovori in evalvacijskimi vprašalniki.
- Število udeležencev (posameznic oz. parov) ni nikoli presegalo števila dvanajst.
- Izobraževanje je temeljilo na interdisciplinarnem pristopu in kontinuirani obravnavi, pri čemer so se vsebine izobraževanja prilagajale tudi individualnim aktualnim potrebam in željam posameznic oz. parov. Slednje smo ugotovili na podlagi predhodnega pogovora – intervjuja oz. poizvedbe s pomočjo vprašalnika.
- Izhodišče za pripravo programa ter izvedbo izobraževanja so bili podatki Inštituta za varovanje zdravja Republike Slovenije (IVZ RS), lastna

opazovanja pri delu v praksi in intervjuji uporabnic šol za bodoče starše. Na IVZ RS so pripravili raziskavo, v kateri so ocenili kakovost šol za bodoče starše, ki delujejo po celotni Sloveniji. Kot povzema Skubic (2007), je v raziskavi sodelovalo 46 ustanov. Rezultati študije so pokazali:

- veliko neenotnost v izvedbi tečajev;
- predavanja so omejena na eno srečanje ali pa razdeljena v sklope (od 5 do 9 predavanj);
- število udeležencev je od pet do šestdeset;
- priprave se razlikujejo tudi glede trajanja (6 do 36 ur), vsebine ter glede na profil profesije izvajalcev (od 1 do 7 različnih profilov);
- od 46 šol za bodoče starše jih program redno evalvira le 33, in sicer predvsem z anketnim vprašalnikom na koncu tečaja.

Več kot polovica izvajalcev po Sloveniji (56,5 %) meni, da šole za bodoče starše potrebujejo spremembe, in sicer predvsem v smislu poenotenja minimalnih kriterijev. Kot na podlagi analize Šole za bodoče starše na Ginekološki kliniki v Ljubljani kot primeru dobre prakse navaja Skubic (2007), si sprememb želijo tudi uporabnice. Ista avtorica ugotavlja, da izobraževanje še vedno poteka na klasičen način (ex chatetra). Diskusija je otežena zaradi številčnih skupin (do 60 udeležencev), vsebinsko pa se program osredotoča predvsem na nosečnost in porod. Evalvacija je skromna (na koncu tečaja uporabniki izpolnijo anketni vprašalnik) in ni redna. Uporabnice izražajo nezadovoljstvo predvsem glede številčnosti skupin, neprimernih prostorskih pogojev, pomanjkanja znanja izvajalcev o andragoških pristopih in glede izbire metod dela.

Opis instrumenta

Evalvacijski vprašalnik je v celoti poleg splošnih podatkov anketirancev vseboval štiri trditve Likertovega tipa, tri vprašanja z odgovori zaprtega oz. odprtega tipa ter dve deskriptivni ocenjevalni lestvici. Vprašalnik je vsebinsko vseboval vprašanja, ki so se nanašala na ovrednotenje modela izobraževanja predporodne priprave na porod in starševstvo s strani udeležencev. Vprašanja so zajemala postavke, ki smo jih opredelili v obliki že predstavljenih raziskovalnih vprašanj.

Etični vidik raziskave smo zagotavljali na podlagi soglasja organizatorja in izjave o prostovoljnem pristopu in varovanju osebnih podatkov, ki je bila v izpolnitev posredovana vsem udeležencem. Z izjavo smo se izvajalci raziskave zavezali, da bodo pridobljeni podatki uporabljeni izključno za raziskovalne namene in v skladu z varovanjem njihove

zaupnosti. Sodelovanje v anketi je bilo prostovoljno in anonimno.

Opis vzorca in obdelave podatkov

Model izobraževanja je evalviralo sedemnajst oseb, pet (29,4 %) moških in dvanajst (70,6 %) žensk, starih od 25 do 37 let (povprečna ocena: 32,8). Vse anketiranke/-ci živijo s partnerjem/-ico, od tega jih je deset (58,8 %) poročenih, sedem (41,2 %) pa jih živi v izvenzakonski skupnosti. Pet (29,4 %) anketirank/-cev je končalo poklicno ali srednjo šolo, devet (52,9 %) jih ima končano višjo ali visoko šolo ter trije (17,6 %) magisterij oz. doktorat. Vzorec je bil priložnostni.

Obdelava podatkov je potekala na nivoju deskriptivne statistike, pri kateri je bil uporabljen prikaz atributivnih spremenljivk s frekvencami, strukturnimi deleži in srednjo vrednostjo ter osnovno deskriptivno statistiko numeričnih spremenljivk. Obdelava je bila izvedena s pomočjo programa SPSS 19.0. Rezultati so prikazani tabelarično.

Rezultati

Evalvacija modela izobraževanja je vključevala evalvacijski vprašalnik, ki so ga udeležence/-ci izpolnili po končanem izobraževanju. Vprašalnik je zajemal postavke, ki so se nanašale na predhodno opredeljena raziskovalna vprašanja. Rezultate prikazujemo v Razpredelnici 1.

Vsi udeleženci z izjemo enega so model izobraževanja ocenili z najvišjo možno oceno, tj. odlično 5 ($\bar{x} = 4,94$). Udeleženci so ocenili ($\bar{x} = 4,03$), da bodo lahko uporabili zelo veliko pridobljenega znanja. Metode dela oz. sam način dela v sklopu izobraževanja je bil ocenjen kot zelo ustrezen ($\bar{x} = 4,86$). Ob tem je največ udeležencev ($n = 13$) izpostavilo vrednost individualiziranega pristopa in obravnav, ki so jih izvajalci izobraževanja izvajali v obliki svetovanj. Za prihodnje so izrazili željo po še več poudarka na področjih poporodne oskrbe in odnosa med partnerjema po porodu ter na vsebinah s področja dihalnih vaj. Tudi vsebine izobraževanja z vidika pomembnosti za njihov osebnostni razvoj so udeleženci izobraževanja ocenili kot zelo pomembne ($\bar{x} = 4,42$).

V Razpredelnici 2 prikazujemo mnenje udeležencev o prednostih tovrstnega izobraževanja za bodoče starše. Odgovore udeležencev na vprašanje odprtega tipa smo kategorizirali v posamezne kategorije ter jih prikazali ločeno glede na njihovo pogostost pojavljanja. Tako smo dobili štiri kategorije odgovorov. Kategorijam smo pripisali posamezne range oz. zaporedne številke glede na pogostost pojavljanja posamezne kategorije, ki pripada enotam v okviru našega pilotnega vzorca.

Razpredelnica 1: Analiza raziskovalnih vprašanj

Table 1: Analysis of research questions

	<i>Splošna ocena izobraževanja</i>	<i>Uporabnost vsebin</i>	<i>Ocena vsebine izobraževanja z vidika pomembnosti za osebni razvoj</i>	<i>Ocena ustreznosti uporabljenih metod poučevanja</i>
	<i>General assessment of education</i>	<i>Content relevance</i>	<i>Assessment of the content in relation to personal growth and development</i>	<i>Assessment of teaching methods</i>
<i>n</i>	17	17	17	17
\bar{x}	4,94	4,03	4,42	4,64
<i>Me</i>	5,00	4,00	5,00	5,00
<i>Mo</i>	5	4	4	5
<i>s</i>	0,012	0,84	0,62	0,41
σ^2	0,124	0,713	0,412	0,506
<i>Min</i>	4	4	4	4
<i>Max</i>	5	5	5	5

Legenda: *n* - število, \bar{x} - aritmetična sredina, *Me* - mediana, *Mo* - modus, *s* - standardni odklon, σ^2 - varianca, *Min* - minimum, *Max* - maksimum

Razpredelnica 2: Prednosti modela izobraževanja z vidika udeležencev

Table 2: Participants' views on the model's advantages

<i>Kategorije odgovorov</i> <i>Categories of questions</i>	<i>Rang</i>
celovit, kontinuiran in individualiziran pristop, možnost aktivnega pogovora o strahovih možnost izražanja lastnega mnenja medsebojni pogovori, možnost postavljanja vprašanj zaupnost, obravnava tem, ki posegajo v osebni intimni prostor ženske preverjanje zadovoljstva udeležencev, sprotne in končne evalvacije	R = 1
dobro zaporedje obravnavanih vsebin, veliko pogovorov, obravnava in svetovanj, ki niso povezana zgolj z učenjem ali tehničnimi napotki aktivno vključevanje očetov v obravnavo	R = 2
srečanja po porodu kontakti preko e-pošte	R = 3
samopodoba, sprejetje sebe v odnosu do drugega in drugih, teme o partnerstvu, navezovanje na otroka	R = 4

Iz Razpredelnice 2 je razvidno, da po oceni udeleženk/cev najbolj izstopajo tiste kategorije odgovorov, ki so glede na pogostost pojavljanja razvrščene v rang 1 (R=1). Tako so bile s strani udeleženk/cev izobraževanja kot prednosti tovrstnega izobraževanja za bodoče starše najpogosteje zavedene oz. zapisane naslednje kategorije odgovorov: (1) celovit, kontinuiran in individualiziran

pristop, (2) možnost aktivnega pogovora o strahovih, (3) možnost izražanja lastnega mnenja, (4) medsebojni pogovori, možnost postavljanja vprašanj, (5) zaupnost, obravnava tem, ki posegajo v osebni intimni prostor ženske, (6) preverjanje zadovoljstva udeležencev, sprotne in končne evalvacije.

Rezultati evalvacije izobraževanja za bodoče starše

so pokazali, da so udeleženke/-ci izpostavili predvsem dvoje: (1) vrednost kontinuirane babiške obravnave, ki bi se lahko podaljševala tudi v obdobje po porodu ter (2) tekom samega izobraževanja vrednost rabe aktivnih metod pedagoško-andragoškega dela in izobraževanja odraslih. Ob tem bi želeli opozoriti na to, da je vzorec anketirancev pričujoče pilotne študije relativno majhen. Tako dobljeni rezultati seveda niso reprezentativni, a je iz njih moč opaziti določen trend ocen udeleženke/-cev izobraževanja, ki kaže na to, da bi bilo potrebno v slovenskem prostoru program izobraževanja v šolah za bodoče starše posodobiti.

Diskusija

Izobraževanje na področjih intimnega življenja in naravnih dogodkov, kot sta rojstvo in smrt, se razvija zelo počasi. V našem prostoru se tradicija priprave na porod dopolnjuje z novimi spoznanji. Različne ugotovitve nekaterih tujih raziskav kažejo, da bi v sodobnem času potrebovali zasnovo novega programa, ki bi slonel na aktivnejših metodah izobraževanja in bi prinašal tudi nekatere nove vsebine, zato bi bilo dobro programe pripraviti interdisciplinarno. Organizatorji bi lahko glede na potrebe udeležencev k sodelovanju povabili strokovnjake z različnih področij (npr. s področja medicine, ginekologije in porodništva, psihiatrije, klinične psihologije, farmacije, pedagogike, andragogike, sociologije, kineziologije ipd.) in upoštevali modele, ki so se razvili in uveljavili v tujini (Murphy Tighe, 2010; Schott, 2003; Nolan, 1997). Slednjih ni mogoče neposredno prenašati, saj so slovenske razmere drugačne od npr. ameriških, možno pa je uporabiti dobre modele tako, da sledimo potrebam bodočih staršev v slovenskem prostoru. Glede na dobljene rezultate in glede na to, da so udeleženke/-ci izpostavili vrednost stalnega spremljanja vsake porodnice posebej s strani babice skozi različna obdobja nosečnosti do poroda, iz rezultatov naše pilotne študije sklepamo, da bi bilo smotno razmišljati v smeri oblikovanja novega enotnega in izpopolnjenega programa izobraževanja bodočih staršev, ki bi temeljil na individualiziranem pristopu s kontinuirano babiško obravnavo, ki bi se lahko glede na želje in potrebe porodnic podaljševala tudi v obdobje po porodu. Ob tem bi bilo smotno razmisliti tudi o sprotni in končni evalvaciji programov izobraževanja, s samooceno in s povratno informacijo s strani udeležencev. Slednje bi lahko zagotovili bodisi na formalen (z evalvacijskim vprašalnikom) bodisi na neformalen način (npr. z opazovanjem, pogovorom, razpravo) ali pa po načelih dolgoročne evalvacije z evalvacijo na ponovnem srečanju ali obravnavi nekaj tednov oz. mesecev po porodu.

Zaključek

Prihodnost, ki jo vidimo z vidika razvoja stroke v slovenskem prostoru, gre nedvomno v smeri potreb po snovanju, poenotenju in posodabljanju programov izobraževanja za bodoče starše, zasnovanih na individualiziranem pristopu in kontinuirani babiški obravnavi tudi po porodu. Potrebujemo program, ki bi slonel na aktivnih metodah izobraževanja odraslih in ki bi v vsebinskem in didaktičnem smislu upošteval potrebe in želje bodočih staršev. Ena od možnosti za dvig kakovosti izobraževanja za bodoče starše bi lahko bila vpeljava zunanjega in notranjega evalviranja programov šol za bodoče starše. Drugo pa, v želji po posodabljanju izobraževanja, vidimo v razvoju programov stalnega strokovnega izpopolnjevanja za izvajalce šol za bodoče starše npr. preko Centra za vseživljenjsko učenje.

Literatura

- Bluff R, Holloway I. 'They know best': women's perceptions of midwifery care during labour and childbirth. *Midwifery*. 1994;10(3):157–64. [http://dx.doi.org/10.1016/0266-6138\(94\)90046-9](http://dx.doi.org/10.1016/0266-6138(94)90046-9) PMID:7815955
- Gale J, Fothergill-Bourbonnais F, Chamberlain M. Measuring nursing support during childbirth. *MCN Am J Matern Child Nurs*. 2001;26(5):264–71. <http://dx.doi.org/10.1097/00005721-200109000-00010> PMID:11552577
- Hodnett ED, Gates S, Hofmeyr GJ, Sakala C, Weston J. Continuous support for women during childbirth. *Cochrane Database Syst Rev*. 2011;16;(2):CD003766. PMID:21328263
- Hunter LP. Being with woman: A guiding concept for the care of laboring women. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs*. 2002;31(6):650–7. PMID:12465860
- Jarvis P. Adult education and lifelong learning: theory and practice. 3rd ed. London: Routledge Falmer; 2004: 47–274.
- Jelenc S. ABC izobraževanja odraslih. Ljubljana: Andragoški center RS; 1996: 62–98.
- Jereb J. Teoretične osnove izobraževanja: skripta. Kranj: Moderna organizacija; 1998: 34–61.
- Ličen N. Izobraževanje odraslih za življenje v družinski skupnosti: doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; 1999: 102–51.
- Ličen N. Uvod v izobraževanje odraslih: izobraževanje odraslih med moderno in postmoderno. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko; 2006: 7.
- Lundgren I, Berg M. Central concepts in the midwife-woman relationship. *Scand J Caring Sci*. 2007;21(2):220–8. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1471-6712.2007.00460.x> PMID:17559441
- Murphy Tighe S. An exploration of the attitudes of attenders and non-attenders towards antenatal education. *Midwifery*. 2010;26(3):294–303. <http://dx.doi.org/10.1016/j.midw.2008.06.005> PMID:18809230

- Muršak J. Problemi poklicne socializacije. *Sodob Pedagog.* 1991;42(7/8):389–98.
- Navodilo za izvajanje preventivnega zdravstvenega varstva na primarni ravni. Uradni list Republike Slovenije št. 19/98, 47/98, 26/00, 67/01, 33/02, 37/03, 117/04, 31/05, 83/07, 22/09. Dostopno na: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r09/predpis_NAVO59.html (19. 11. 2012).
- Nolan ML. Antenatal education--where next? *J Adv Nurs.* 1997;25(6):1198–204.
<http://dx.doi.org/10.1046/j.1365-2648.1997.19970251198.x>
PMid:9181417
- O'Meara C. An evaluation of consumer perspectives of childbirth and parenting education. *Midwifery.* 1993;9(4):210–9.
[http://dx.doi.org/10.1016/0266-6138\(93\)90004-C](http://dx.doi.org/10.1016/0266-6138(93)90004-C)
PMid:8283953
- Rotondi A, Pedroni P, Pievatolo A. *Probabilità statistica e simulazione.* 2nd ed. Milano: Springer-Verlag; 2005: 1–34.
- Schott J, Priest J. *Leading antenatal classes: a practical guide.* 2nd ed. Oxford: Books for Midwives; 2002: 7–8.
- Schott J. Antenatal education changes and future developments. *BJM.* 2003;11(10 Suppl.):S15–7.
- Skubic M. *Izobraževanje kot del priprave na porod: diplomsko delo.* Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; 2007: 45–99.
- Thorpe J, Anderson J. Supporting women in labour and birth. In: Pairman S, Pincombe J, Thorogood C, Tracy SK, eds. *Midwifery: preparation for practice.* Sydney: Churchill Livingstone, Elsevier; 2006: 393–415.
- Williamson S, Thomson AM. Women's satisfaction with antenatal care in a changing maternity service. *Midwifery.* 1996;12(4):198–204.
[http://dx.doi.org/10.1016/S0266-6138\(96\)80007-6](http://dx.doi.org/10.1016/S0266-6138(96)80007-6)
PMid:9069913

Citirajte kot/Cite as:

Jug Došler A, Skubic M. Analiza prakse izobraževanja v šolah za bodoče starše. *Obzor Zdrav Neg.* 2012;46(4):281–8.